

ROCZNIK TOMISTYCZNY
4 (2015)

ROCZNIK TOMISTYCZNY
4 (2015)

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHE JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY
4 (2015)

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzuski (sekretarz / secretary), Maciej Słęcki, Magdalena Płotka, Anna Kazimierczak-Kucharska, Dawid Lipski, Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelny / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL:

Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Antoni B. Stępień, Sławomir Sobczak, Arkady Rzegocki, Andrzej Maryniarczyk, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Marie-Dominique Goutierre, Mieczysław Gogacz, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Wojciech Falkowski, Artur Andrzejuk, Anton Adam.

RECENZENCI / REVIEWERS

Antoni B. Stępień, Marie-Dominique Goutierre, Piotr Mazur, Grzegorz Hołub, Andrzej Jonkisz, Paul J. Cornish, Marek P. Prokop

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Maciej Igielski (język polski), Adam Filipowicz (łacina, greka), Bernice McManus-Falkowska, Anna Kazimierczak-Kucharska (angielski), Christel Martin, Izabella Andrzejuk (francuski), Michał Zembrzuski (łacina),

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Maciej Głowacki

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2015

ISSN 2300-1976

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego

ul. Klonowa 2/2

05-806 Komorów

POLSKA

Druk i dystrybucja:

WYDAWNICTWO von borowiecky

05-250 Radzymin

ul. Korczaka 9E

tel./fax (0 22) 631 43 93

tel. 0 501 102 977

www.vb.com.pl

e-mail: ksiegarnia@vb.com.pl

WYDAWNICTWO
von borowiecky

Spis treści

Od Redakcji..... 11

Uniwersytet na rozdrożu.

O uniwersytecie i nauczaniu uniwersyteckim z Antonim B. Stępnem rozmawiają Artur Andrzejuk, Magdalena Płotka, Izabella Andrzejuk i Witold Płotka 13

Rozprawy i artykuły

Marek P. Prokop

Le concept de l'éternité et du temps dans le *Liber de causis*..... 27

Artur Andrzejuk

Problem istnienia w Komentarzu Tomasza z Akwinu do *Liber de causis*..... 39

Michał Zembrzuski

Realna różnica między intelektem czynnym i możliwościowym w ujęciu św. Tomasza z Akwinu..... 63

Tomasz Pawlikowski

***Liber de definitionibus* i scholastyczny problem *adaequatio* 97**

Karolina Ćwik

Czy św. Tomasz był eudajmonistą? 113

Magdalena Płotka

Jak nakaz moralny wynika z natury świata? Koncepcja prawa natury św. Tomasza z Akwinu na tle stoickiej i późnośredniowiecznej tradycji..... 129

Iwona Solecka-Karczewska

Zgodność rozumu i wiary w *Summa theologiae* Tomasza z Akwinu 145

Mieszko Pawlak

Państwo i Kościół w myśli św. Tomasza z Akwinu i Marsyliusza z Padwy 163

Urszula Wolska

Wizja człowieka ponowoczesnego a tomistyczna teoria osoby 191

Anna Mandrela

Tomistyczna filozofia bytu i buddyjska filozofia pustki 215

Sebastian Taboń

Tomizm czeski w latach 1879-1948..... 239

Tłumaczenia

Tomasz z Akwinu

***O geocentryzmie*, tekst łaciński i polski (tłum. Marcin Karas)..... 251**

Kamil Majcherek

Zagadnienie pośmiertnej identyfikacji ciała Chrystusa i pośmiertnego nazywania części Jego ciała w *Quaestiones quodlibetales* św. Tomasza z Akwinu..... 267

Tomasz z Akwinu

***Quaestiones quodlibetales*, II, q. 1, a. 1 et III, q. 2, a. (tłum. Kamil Majcherek)..... 279**

Sprawozdania i recenzje

Michał Zembrzuski, Izabella Andrzejuk Tomizm na Konferencji Naukowej „Etyka i polityka”	289
Magdalena Płotka Sprawozdanie z konferencji naukowej „W kręgu średniowiecznej etyki”	293
Anna Kazimierczak-Kucharska Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej z okazji 740-lecia śmierci św. Tomasza z Akwinu oraz św. Bonawentury z Bagnoregio	297
Michał Zembrzuski Sprawozdanie z wręczenia Nagród imienia Profesora Mieczysława Gogacza i sympozjum pt. „Tomizm konsekwentny”	303
Anna Kazimierczak-Kucharska, Izabella Andrzejuk Filozofia tomistyczna na konferencji „Od etyki cnót do etyki chronienia osób. Podstawy wychowania społecznego i politycznego”	307
Izabella Andrzejuk, Anna Ambroziak, Agnieszka Paprocka-Waszkiewicz, Izabela Kozłowska, Marcin Wodziński, Artur Andrzejuk Tomizm w Fundacji Dobrej Edukacji „Maximilianum”	311
Michał Zembrzuski Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji: „Towards Biblical Thomism. The Biblical Exegesis of Thomas Aquinas and Its Contemporary Relevance”	319
Anna Kazimierczak-Kucharska, Karolina Ćwik Sprawozdanie z udziału w Międzynarodowej Konferencji „Oblicza Mistyki”	323
Michał Zembrzuski Recenzja: Tomasz Bartel, <i>Prawda i byt. Ujęcie prawdy ontycznej w „Quaestio disputata de veritate” świętego Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo Rolewski, Złotonia 2008	325
Magdalena Płotka Recenzja: Michał Głowała, <i>Pojedynczość. Spór o zasadę indywidualizacji w scholastyce</i> , Wrocław 2012, Oficyna Naukowa PFF, ss. 197	329
Dorota Zapisek Recenzja: Mateusz Penczek, <i>Wola i intelekt w filozofii Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2012, ss. 322.	335
Artur Andrzejuk Recenzja: Aleksander z Afrodyzji, <i>O duszy</i> , przekład z jęz. greckiego Monika E. Komsta, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2013, ss. 281.	339
Artur Andrzejuk Recenzja: Św. Tomasz z Akwinu, <i>Komentarz do „Hermeneutyki” Arystotelesa</i> , przekł. z jęz. łac., wprowadzenie i komentarz Andrzej P. Stefańczyk, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2013, ss. 639.	345
Artur Andrzejuk Recenzja: Tomasz Pawlikowski, <i>Prawda następstwem istnienia. Problem prawdy w interpretacji św. Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, ss. 514.	351
Izabella Andrzejuk Filozoficzne i teologiczne aspekty religii. Recenzja: Ks. Piotr Moskał, <i>Traktat o religii</i> , Lublin 2014, Wydawnictwo KUL, ss. 247.	355

Marcin Karas	
Recenzja: Santiago Ramirez OP, <i>Autorytet doktrynalny św. Tomasza z Akwinu</i> , przeł. Mariusz Beściak, Warszawa 2014, ss. 324.....	359
Magdalena Płotka	
Recenzja: <i>Glossae – Scholia – Commentarii. Studies on Commenting Texts in Antiquity and Middle Ages</i> , (eds.) M. Mejer, K. Jażdżewska, Anna Zajchowska, Peter Lang, Frankfurt am Main–Bern–Bruxelles–New York–Oxford–Warszawa–Wien 2014, ss. 201.....	363
Artur Andrzejuk	
Recenzja: Bożena Listkowska, <i>Tomizm otwarty Piotra Chojnackiego</i> , Oficyna Wydawnicza Epigram, Bydgoszcz 2014, ss. 304.	367
Anna Kazimierczak-Kucharska	
Recenzja: 1) <i>Tomizm polski 1879-1918. Słownik filozofów</i> , red. B. Listkowska, A Andrzejuk, Wydawnictwo von Borowiecky, Radzymin 2014, ss. 168; 2) <i>Tomizm polski 1919-1945. Słownik filozofów</i> , Radzymin 2014, ss. 171; 3) <i>Tomizm polski 1946-1965. Słownik filozofów</i> , Warszawa–Radzymin 2015, ss. 218.....	371
Anna Kazimierczak-Kucharska	
Recenzja: Tomasz Stępień, <i>Doktor anielski o aniołach</i> , Warszawa 2014, Towarzystwo „Powściągliwość i Praca”, ss. 180.	375
Dawid Lipski	
Recenzja: Michał Zembrzuski, Magdalena Płotka, Andrzej Nowik, Adam Filipowicz, Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, <i>Z metodologii historii filozofii, w: Opera philosophorum medii aevii. Textus et studia</i> , t.14, Warszawa 2015, ss. 160.....	379

Polemiki i dyskusje

Wojciech Golonka	
Odpowiedź na krytyczne uwagi dra Marka Prokopa odnośnie do mego artykułu <i>St Thomas d’Aquin en tant que philosophe: le problème des sources</i>	385
Odpowiedź Marka Prokopa	393
Izabella Andrzejuk	
Spór o filozofię moralną św. Tomasza z Akwinu. Próba wskazania na źródła odmiennych stanowisk É. Gilsona i F. van Steenberghena. Na marginesie dyskusji M. Prokopa z artykułem W. Golonki.....	397
Nota o autorach.....	411

Table of Contents

Editorial.....	11
----------------	----

University at the Crossroads.

University at the Crossroad. University and its Teaching with Antoni B. Stępień – Artur Andrzejuk, Magdalena Płotka, Izabella Andrzejuk, Witold Płotka.....	13
---	----

Dissertations and articles

Marek P. Prokop The Concept of Eternity and Time in <i>Liber de causis</i>	27
Artur Andrzejuk The Problem of Being in Thomas Aquinas' Commentary on <i>Liber de causis</i>	39
Michał Zembrzuski The Real Distinction Between Agent and Potential Intellect in Approach Thomas Aquinas.....	63
Tomasz Pawlikowski <i>Liber de definitionibus</i> and Scholastic Problem <i>adaequatio</i>	97
Karolina Ćwik Thomas Aquinas's Eudaimonistic Ethics.....	113
Magdalena Płotka How is Moral Imperative a Result of the Nature of the World? The Concept of Natural Law in St. Thomas Aquinas's Account Stoic and Late Medieval Tradition.....	129
Iwona Solecka-Karczewska Compatibility of Reason and Faith in <i>Summa Theologiae</i> of Thomas Aquinas.....	145
Mieszko Pawlak Church and State in the Thought of St. Thomas Aquinas and Marsilius of Padua.....	163
Urszula Wolska The Vision of Postmodern Man and Thomistic Theory of the Person.....	191
Anna Mandrela Thomistic Philosophy of Being and Buddhist Philosophy of Emptiness.....	215
Sebastian Taboń Czech Thomism in 1879-1948.....	239

Translations

Tomasz z Akwinu <i>About Geocentrism</i> , Latin and Polish Text (transl. Marcin Karas).....	251
Kamil Majcherek The Issue of Posthumous Identity of Christ's Corpus and Posthumous Naming Parts of His Body in <i>Quaestiones quodlibetales</i> of St. Thomas Aquinas. The Introduction to Translation.....	267
Tomasz z Akwinu <i>Quaestiones quodlibetales</i> , II, q. 1, a. 1 et III, q. 2, a. (transl. Kamil Majcherek).....	279

Reports and Reviews

Michał Zembrzuski, Izabella Andrzejuk Thomism at the Conference 'Ethics and Politics'	289
Magdalena Płotka The Report of the Conference 'In the Sphere of Medieval Ethics'	293
Anna Kazimierczak-Kucharska The Report of the Conference on the Occasion of 740 Anniversary of Death of St. Thomas Aquinas and St. Bonaventure.....	297
Michał Zembrzuski The Report of Presentation Professor Mieczysław Gogacz Prizes and Symposium 'Consequential Thomism'	303
Anna Kazimierczak-Kucharska, Izabella Andrzejuk Thomistic Philosophy at the Conference 'From Virtue Ethics to Protect People as a Persons Ethics. The Basics of Social and Political Education'.....	307
Izabella Andrzejuk, Anna Ambroziak, Agnieszka Paprocka-Waszkiewicz, Izabela Kozłowska, Marcin Wodziński, Artur Andrzejuk Thomism in a Foundation of a Good Education 'Maximilianum'	311
Michał Zembrzuski The Report of the International Conference: 'Towards Biblical Thomism. The Biblical Exegesis of Thomas Aquinas and Its Contemporary Relevance'	319
Anna Kazimierczak-Kucharska, Karolina Ćwik The Report of Participation in the International Conference 'The Faces of Mysticism'	323
Michał Zembrzuski Review: Tomasz Bartel, <i>Prawda i byt. Ujęcie prawdy ontycznej w „Quaestio disputata de veritate” świętego Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo Rolewski, Złotonia 2008.....	325
Magdalena Płotka Review: Michał Głowała, <i>Pojedynczość. Spór o zasadę indywidualności w scholastyce</i> , Wrocław 2012, Oficyna Naukowa PFF, ss. 197	329
Dorota Zapisek Review: Mateusz Penczek, <i>Wola i intelekt w filozofii Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2012, ss. 322.....	335
Artur Andrzejuk Review: Aleksander z Afrodyzji, <i>O duszy</i> , przekład z jęz. greckiego Monika E. Komsta, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2013, ss. 281.....	339
Artur Andrzejuk Review: Św. Tomasz z Akwinu, <i>Komentarz do „Hermeneutyki” Arystotelesa</i> , przekł. z jęz. łac., wprowadzenie i komentarz Andrzej P. Stefańczyk, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2013, ss. 639.....	345
Artur Andrzejuk Review: Tomasz Pawlikowski, <i>Prawda następstwem istnienia. Problem prawdy w interpretacji św. Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, ss. 514.....	351
Izabella Andrzejuk Philosophical and Theological Aspects of Religion. Review: Ks. Piotr Moskal, <i>Traktat o religii</i> , Lublin 2014, Wydawnictwo KUL, ss. 247.....	355

Marcin Karas Review: Santiago Ramirez OP, <i>Autorytet doktrynalny św. Tomasza z Akwinu</i> , przeł. Mariusz Beściak, Warszawa 2014, ss. 324.....	359
Magdalena Płotka Review: <i>Glossae – Scholia – Commentarii. Studies on Commenting Texts in Antiquity and Middle Ages</i> , (eds.) M. Mejer, K. Jażdżewska, Anna Zajchowska, Peter Lang, Frankfurt am Main– Bern–Bruxelles–New York–Oxford–Warszawa–Wien 2014, ss. 201	363
Artur Andrzejuk Review: Bożena Listkowska, <i>Tomizm otwarty Piotra Chojnackiego</i> , Oficyna Wydawnicza Epigram, Bydgoszcz 2014, ss. 304.....	367
Anna Kazimierczak-Kucharska Review: 1) <i>Tomizm polski 1879-1918. Słownik filozofów</i> , red. B. Listkowska, A Andrzejuk, Wydawnictwo von Borowiecky, Radzymin 2014, ss. 168; 2) <i>Tomizm polski 1919-1945. Słownik filozofów</i> , Radzymin 2014, ss. 171; 3) <i>Tomizm polski 1946-1965. Słownik filozofów</i> , Warszawa–Radzymin 2015, ss. 218.....	371
Anna Kazimierczak-Kucharska Review: Tomasz Stępień, <i>Doktor anielski o aniołach</i> , Warszawa 2014, Towarzystwo „Powściągliwość i Praca”, ss. 180.....	375
Dawid Lipski Review: Michał Zembrzusi, Magdalena Płotka, Andrzej Nowik, Adam Filipowicz, Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, <i>Z metodologii historii filozofii, w: Opera philosophorum medii aevii. Textus et studia</i> , t. 14, Warszawa 2015, ss. 160.....	379

Controversy and Discussions

Wojciech Golonka The Response to Marek Prokop's (PhD) Critical Comments to my Article <i>St Thomas d'Aquin en tant que philosophe: le problème des sources</i>	385
The Marek Prokop's Response.....	393
Izabella Andrzejuk The Dispute about St. Thomas Aquinas' Moral Philosophy. An Attempt to Indicate the Sources of Different Positions É. Gilson and F. van Steenberghe. In the Margin of M. Prokop Discussion with article of W. Golonka	397
Note about authors.....	411

Sprawozdanie z wręczenia Nagród imienia Profesora Mieczysława Gogacza i sympozjum pt. „Tomizm konsekwentny”

Ósme sympozjum zatytułowane „Tomizm konsekwentny”, połączone z wręczeniem nagród im. Profesora Mieczysława Gogacza, odbyło się w dniu 29 listopada 2014 roku w auli budynku Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW przy ulicy Wóycickiego 1/3 w Warszawie. Jak co roku spotkanie zgromadziło wielu przyjaciół i uczniów profesora, a także sporą grupę studentów.

Na początku prof. Artur Andrzejuk przywitał Prof. Mieczysława Gogacza, składając mu życzenia z okazji 88. rocznicy urodzin. Przywitał także laureatów Nagrody i gości sympozjum, a szczególnie Gościa Honorowego, ks. prof. dr hab. Andrzeja Maryniarczyka z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Przywitał obecnych uczniów Prof. M. Gogacza, a szczególnie dr. Janusza Kapustę oraz dr. Marka Prokopa. Następnie przywitał Kapitułę Nagrody Profesora Mieczysława Gogacza: dra Pawła Bromskiego, rektora Wyższej Szkoły Amerykanistyki i Stosunków Między-

narodowych, płk. dra Jerzego Niepsuja, dr Izabellę Andrzejuk i sekretarza kapituły – dra Michała Zembrzuskiego, który prowadził pozostałe części sympozjum. Prof. A. Andrzejuk wymienił nieobecnych na uroczystości patronów honorowych Nagrody – ks. bpa Wiesława A. Meringa, oraz prezesa Fundacji „Veritas”, Wojciecha Płazaka. Przywitał obecne na uroczystości władze Wydziału, Panią Dziekan Wydziału Filozofii, prof. Annę Latawiec oraz Panią prof. Annę Lemańską. Na koniec powitani zostali wszyscy goście, sponsorzy Nagrody oraz uczestnicy Sympozjum. Prof. A. Andrzejuk przedstawił również plan całej uroczystości.

Następnie dr M. Zembrzuski poprowadził część Sympozjum związaną z wręczeniem tegorocznych nagród. Przypomniał najważniejsze zasady Regulaminu Nagrody i przedstawił tegorocznych laureatów. Nagrodę w postaci specjalnego dyplomu otrzymał obecny na spotkaniu dr Marek Prokop, zawsze wspierający

inicjatywę dorocznych sympozjów. Nagrody wręczali dr Paweł Bromski a także płk. dr Jerzy Niepsuj.

Potem odbyło się już samo sympozjum zatytułowane „Tomizm konsekwentny”, które prowadziła Pani dr Magdalena Płotka. Jako pierwszy referat wygłosił Gość Honorowy, ks. prof. Andrzej Maryniarczyk. Referat nosił tytuł: *Cóż po metafizyce w czasach trudnych?* Podkreślił on, że sytuacja metafizyki jest trudna, ale nie jest beznadziejna. W sposób niezwykle wyraźny zaznaczył, że rola metafizyki w filozofii polega na „przywróceniu filozofii filozofii”, gdyż w sytuacji, w której na pierwszym miejscu znalazły się przekonania i poglądy, a nie kwestia prawdy, tylko metafizyka jako czytanie rzeczywistości i jej rozumienie może przywrócić filozofii jej przedmiot zainteresowania.

Później tegoroczni laureaci Nagrody przedstawili następujące referaty:

1. mgr Natalia Kunat (KUL): *Specyfika języka metafizyki w ujęciu Stanisława Kamińskiego i Mieczysława Alberta Krąpca*;

2. mgr Konrad Lampart (KUL): *Koncepcja duszy ludzkiej jako substancji niezupełnej w ujęciu św. Tomasza z Akwinu oraz współczesnych wybranych komentatorów (K. Kłószak, J. Pastuszka, M. A. Krąpiec)*;

3. ks. mgr Korneliusz Pełka (UMK): *Bałwochwalstwo w świetle traktatu o religijności z „Summa theologiae” św. Tomasza z Akwinu*.

Natalia Kunat rozpoczęła swoje wystąpienie od krótkiego zarysowania dziejów badań nad językiem metafizyki. Zwróciła uwagę na różnice zachodzące między podejściem do języka filozofii w tradycji antycznej i średniowiecznej a podejściem charakterystycznym dla czasów nowożytnych i współczesnych. Podkreśliła, że tradycja klasyczna hołduje zadaniu ostatecznościowego i racjonalnego ujęcia świata realnie istniejących rzeczy i osób, które może się dokonać za pomocą języka naturalnego, właściwego dla metafizyki, a także za pomocą metody wyjaśniania, polegającej na niesprzeczaniu zdań o rzeczywistości. Następnie zaakcentowała relacje między językiem metafizyki i samym światem realnym, podkreślając jednocześnie funkcje języka w komunikowaniu treści poznania. Laureatka nagrody podkreśliła również to, że język metafizyki jest tak wyjątkowy, że nie możliwe jest porównanie go do innych typów wiedzy – tylko w jego ramach może pojawić się odpowiedź na pytanie o to, jaka jest racja istnienia rzeczy.

Jako kolejny prelegent wystąpił Konrad Lampart, który przedstawiając zagadnienie duszy, odróżnił Tomaszowe określenia od tomistycznych interpretacji. W swoim wystąpieniu zaakcentował jednak antropologiczno-metafizyczne konsekwencje najczęściej błędnego w filozofii rozumienia duszy. Właściwe rozumienie duszy ludzkiej jako substancji niepełnej gwarantuje rozwiązanie problemów tzw. opóźnionej animacji, problem istnienia duszy ludzkiej po śmierci ciała, a także we właściwym świetle przedstawia redukcyjne ujęcia duszy u Kartezjusza czy Williama Jame-

sa. Jak podkreślił Konrad Lampart, konieczne wydaje się w dobie upowszechniania różnych redukcjonistycznych ujęć człowieka przypomnienie realistycznej antropologii św. Tomasza, zgodnie z którą człowiek stanowi *compositum* ciała i duszy.

Na problematykę teologiczną w swoim wystąpieniu zwrócił uwagę ks. Korneliusz Pełka. Dobitnie podkreślił aktualną w życiu każdego człowieka problematykę bałwochwalstwa – idolatrii. Jego zdaniem bałwochwalstwo w największym stopniu uwypukla oddzielenie człowieka od Boga (*separatio a Deo*), a więc poniekąd stanowi istotę grzechu. Bałwochwalstwo nie tylko jest wypaczeniem cnoty religijności, ale również funkcjonuje jako fałszywa pobożność. Prelegent następnie omówił przyczyny tego grzechu podawane przez Akwinatę, a następnie skupił uwagę na trzech elementach będących swoistą „drogą do nikąd” (kuszenie Boga, Jego uwodzenie, a także pogarda Bogiem,

będące sposobami realizacji zła w człowieku).

Po referatach prof. A. Andrzejuk zaprosił dwóch uczniów Profesora Gogacza do wyrażenia wspomnień o seminariach i wykładach prowadzonych przez niego. Najpierw wystąpił dr Marek Prokop, a po nim dr Janusz Kapusta.

Dr M. Zembrzuski podsumował Sympozjum, zaprezentował najnowsze publikacje, które ukazały się w ramach prac Katedry Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej. Wspomniał o trzecim tomie „Rocznika Tomistycznego”, o książce zatytułowanej *Filozofia i służba. Wokół myśli Tadeusza Klimskiego* poświęconej zmarłemu profesorowi Tadeuszowi Klimskiemu. Wspomniał również o książce zatytułowanej *Filozofia na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie*, zredagowanej przez dr M. Płotkę, J. Pyłat i prof. A. Andrzejuka, a także o *Tomizmie polskim 1879–1918. Słowniku filozofów*, zredagowanym przez dr Bożenę Listkowską i prof. A. Andrzejuka.

Tomasz z Akwinu

Opuscula

OPERA PHILOSOPHORUM MEDII
Aevi
TOM 9, FASC. 1, 2 i 3

Warszawa 2011

W trzech zeszytach IX tomu Opera Philosophorum starano się zestawić głównie filozoficzne opuscula św. Tomasza, reprezentujące różne dyscypliny filozoficzne.

W pierwszym zeszycie mamy metafizykę, reprezentowaną przez *De ente et essentia*, logikę z traktatu *O błędach*, hermeneutykę biblijną z kazań oraz wykładu *O artykułach wiary i sakramentach Kościoła* raz filozofią moralną z *Listu o wyrokach gwiazd*, kosmologię reprezentowaną przez opuscula *De mixtione elementorum* i *De motu cordis*, a nawet ekonomię i politykę, zawartą w *Liście do księżnej Brabancji* lub *hrabiny Flandrii* (słynnym *De regimine Judaeorum*). Zeszyt drugi zawiera także metafizykę, reprezentowaną przez fragmenty *Kwodlibetów* w przekładzie Pawła Banego oraz *Kwestię o prawdzie* z *Komentarza do Sentencji* Piotra Lombarda w tłumaczeniu Tomasza Pawlikowskiego; logikę z traktatu *O zdaniach modalnych*, przetłumaczonego przez Dawida Lipskiego i Michała Zembrzuskiego; etykę i teologię moralną z kwestii *De caritate* (*O miłości*) w przekładzie Jacka Ruszczyńskiego.

Trzeci stanowią przekłady *De principis naturae* (A. Andrzejuk), *De unione verbum incarnatum* (L. Szyndler), *Expositio super Decretalem* (A. M. Filipowicz) oraz fragmenty *Komentarza do Sentencji* (M. Głowala).

Wydawnictwo UKSW - www.wydawnictwo.uksw.edu.pl